

ymo de excomunicatis. si consue-
tudo de excomunicatis tenet de
lectores ecclesiarum saluare vi-
ta et membra. hec oia per diuer-
sa iura probantur. sed breuita-
tis causa dimitto

Capitulum .xiiij. de
sacificatione sabbati

Tertio articulo tercii pre-
cepti de sacificatione
sabbati est. Sex diebus

operaberis ubi labor mandatur
a ex diebus festis.

Circa quod tria
sunt videnda. Primo quoniam labor
fit in precepto. quoniam in consilio. et quoniam
prohibitus. Secundo quod possint
de elemosinis vivere sine labo-
re manu in toto vel in parte.

Tercio quibus modis labor ex-
ercendus est debite. Quantum ad i-
nondum quod super .ij. textibus .iiij. ubi
dicitur. Si quis non vult operari
non manducet. si quis non obe-
dit verbo domini per epistolam. hunc
notate et non misceremur cum illo ut
confidatur gloria. precipit ut ope-
retur.

Ubi queit gloria vult
operari manibus fit preceptum. Quod
sic patet per gloriam. et textum pale-
gatum. scilicet quod sic quedam sunt boni per
se vel sanum esse. quedam per accidens
et propter alterum ut medici. Pri-
ma autem appetenda sunt sibi se-
pe et omnibus. secunda in casu et ali-
quibus. sic quedam precipiuntur
propter se quod per se bonum. ut deum
colere. parentes honorare. Et hec

sunt sepe habita oportunitate im-
plenda et ab omnibus. Quedam
vero precipiuntur propter aliud ut
generacioni vacare propter multi-
plicacionem et conservacionem hu-
mani generis. Et hec non semper
nec ab omnibus sunt implenda. sed
aliquando. quoniam scilicet necessitas ho-
rum propter quod data sunt imminet
nec subueitur ab alijs. Laborare
vero et operari manibus non est
de hijs que sunt bona et precepta
propter se. dicit enim de se opus indif-
ferens non virtuosum sed est de hijs
quod sunt bona et precepta propter
aliud. unde non ligat omnes
et sepe sed aliquos et in casu necessita-
tis propter quam preceptum est. Pre-
ceptum autem est partim propter
necessitatem spiritualem ad vitanda
scilicet peccata que ex otio nascuntur
partim propter corporalem ad
acquiritum scilicet unde sustente-
tur corporis sanitas et vigor
ubi ergo occurrit alicui neces-
sitas spiritualis quod ex otio imple-
tur peccatis que nisi per laborem pot-
vitare debet laborare. ubi etiam oc-
currit necessitas corporalis quod aliud
de non potest necessaria inuenire de-
bet laborare. ubi etiam occurrit
necessitas utriusque simul ut quod alias
non potest modo licito et honesto
inuenire sine peccato vel furti vel adu-
laciois vel huiusmodi necessaria
inuenire: debet laborare. alias
exceptis hijs tribus casibus

nullū puto teneri ad laborādū
 p̄cise. Aliqñ tñ expedit laborare
 Aliqñ nō. **S**i enim homo alias
 habz necessaria. mō licito ⁊ ali
 as p̄ exercitiū spūale sufficientē
 vitat peccata. q̄ quis nō teneat
 laborare. si tamē vacat op̄i spūa
 li vel tpali vtiliori. vel si vacat
 vtiliori: tam̄ per labore hūc ab
 illo ope nō impeditur nōbilitē
 expedit laborare quomā p̄fecti⁹
 est vtrūq; facere. q̄ alterū tñ
Si autem alias. non expedit
 ut quādo impeditur exercitium
 vel publicū ut lectiōis aut p̄di
 cationis publice. vel p̄uatum ut
 lectiōis vel oracōis p̄uate **h**e
 gor. **C**ōcordat thō. in tractatu
 cōn̄ ipugnātes euāgelicā pau
 ptatem. **S**ed nōndum q̄ p̄
 ter exercitium manuale alia sūt
 exercitia spiritualia licita corpus
 etiā multum aggrauātia. puta
 oracō deuota. meditacō bō. stu
 diū licitum. lectiō vtilis. laus
 diuina. confessionis audientia.
 dacō consilioz in causis spūali
 b; vel tpalibus ⁊ huiusmodi.
Quibus exercitijs im̄xrendo li
 cite nullus censēi debz ptunc eē
 otiosus quia spiritualis labor
 est penaliōz corpali quātuplici
 de causa scdm̄ medicos **P**rimo
 quia labores spirituales extenu
 ant vires nutuāles ⁊ animales
 quas labor exterior tanq̄ corpo
 rale exercitium vigorat **S**ecū

do quia laborum spiritualium
 quidam vixant die ac nocte p̄
 somnia dura **S**ed laborem cor
 poralem sequitur somnus qui
 etus. ⁊ per consequēs bō dige
 stio ⁊ virium fatigat ⁊ restau
 racō **T**ercō quia vires spiritua
 les magis lese sūt originali pec
 cato **I**deo maiorem difficultatē
 patitur homo cum illis oprādo
 q̄ cum viribus exterioribus.
Quāto labor corporalis calozē
 natuālem ofortat. corpus mū
 dificat ⁊ agilitat. h; spiritualiū
 laborum multi calozem natuā
 lem cōculcāt ⁊ extingūt hūori
 b; replent. ⁊ ex sanguīneo me
 lācolicum faciūt. **Q**uīto labor
 spūalis emulos h; malos spiri
 tus impediētes. ne homo ad ve
 ritatem ⁊ spālīt ad virtutem p
 ueniat sed non sic de corpore.
Otiū igitur idē carentia tā
 corporalis q̄ spūalis exercitiū
 qñq; mala facit. **P**rimo dat lo
 cum dyabolo. vnde sancti p̄f̄
 dixerūt. occupatū vno demone
 sed otiosum innumeis tempta
 ri. **E**t **J**ero. **S**emp̄ aliquid bi
 facito ut te dyabolus inueniat
 occupatum. **S**ecūdo graue dā
 num sustinet sine causa i vicia
 sui corporis. que est anima **N**ā
 de ore solum quis octo fructus
 poss; colligere qui sunt dei lau
 dacō. gratiarum actio. ⁊ oratio
 cōfessio. modestia verborum.

abstīnētia. fraterna erudicō.
 vicōz correctio **Tercō** otiosus
 brutus ē dēterioz. brutis enī cō
 petit comedere. s; de ocōso dicit
 apostol⁹. ij. th. s. ij. Si quis
 non vult opari non māduc;
Quarto cōsumit tēp⁹ ⁊ nihil
 nouū luētur ⁊ se facit recepta
 culū oim sordū. vñ bern. **Oi**
 um tēptacōnū ⁊ cogitacōnū
 malaz ⁊ inutilū sētina ⁊ semi
 nariū est ocū. **Exēplū** dauid
 occupat⁹ bellis nō luxuriat⁹
 est. sed tēpe ocū adulterū ⁊
 homicidūm cōmisit. ij. regum
xi. **Sic** etiā salomō circa tē
 plū ⁊ alia occupatus non ce
 cidit s; ociosus. **Quīto** ocū fa
 cit fugere sanitatē corporis ⁊
 aīe q̄ sequūtur plus labozē q̄
 ocū ut pt; exēplo cathene de
 ferro quā non vsā rubigo ofu
 mit gū⁹ q̄ si quis ea vteretur
 qz ⁊ si vsu cōsumitur tñ min⁹
 q̄ rubigine ⁊ etiā dealbatur.
Otiosus etiā non pōt acquirere
 habitū virtutū qz habitus
 generatur p act⁹ frequētato;
 sic etiā aīa ociosi semp manet
 f nuda. **Quo** ad. ij. principa
 le nōndum scdm thō. trētatu
 cōtra impugnātes paup̄tatez
 euāgelicā. Et. 2. 2. q. Cxxxvij.
ar. v. q. nouē sūt genera homi
 nū q̄ excusari possunt a laboze
 manuali in toto vel in parte ⁊
 vti possunt elemosinis **Primo**

p̄lati ecclē ⁊ clerici qd̄ aposto
 l⁹ oñdit. i. cor. ix. dices **Resci**
 tis qm̄ qui in sacrio opantur
 q̄ de sacrio sūt edunt. qui alta
 rio deseruūt cū altario partici
 pāt. **Secūdo** religio si p̄cipue
 medicātes eadē racōe quo ad
 pluā quā ⁊ clerici. qz orāt. lau
 dant. studēt. p̄dicāt. celebrāt
 sacramenta etiā quedā ad mi
 n⁹ conferunt: p̄pter que opa p
 omunitate ecclē facta tā iuste
 sustētacōez; ab alijs recipiunt
 qn̄ faciūt ad que instituti sunt
 sicut stipēdiarij ⁊ famuli rez
 tpaliū p̄tū sui labozis. **Tercō**
 phie studio vacātes. aut lris
 artū ut scolares qz tales non
 possunt studere ⁊ simul labora
 re ⁊ ecclā de talibz fructū spera
 re pōt p̄ republica futurz. **Quī**
 to inspirati ⁊ vocati sp̄ali insti
 ctu spūs sancti ad volūtariam
 paup̄tatez; quoz exēplar fuit
 btus alexis qui mendicauit
 plurib⁹ annis. nā in edissa ciuī
 tate in atrio ecclē beate virgis
 .xvij. ānis ad elemosinā sedit
 ⁊ postmodū in domo pater
 na totidē annis vlut mendi
 cus ē nutritus licet a patre ig
 noraretur. vñde xps iuueni de
 calogū suāt ait. **Si** vis perfe
 ct⁹ esse vade ⁊ vende omnia q̄
 habes ⁊ da paup̄ibz. **Quinto**
 inualidi ad laborādū ut pueri
 vel senes vel egri. aliter talib⁹

enī clericus si habet. vel alij se-
culaēs puidere dnt. **Sexto** ele-
mosina ecclā vti pnt qui labora-
re pnt s; nō tantū ut se et suos
nutriē possint. residuū ei de ele-
mosinis accipe pnt. ut sunt inf-
dum debiles muliēs. vel senes
Septio si q̄s diues oīa sua de-
disit paupibus. et in seculo vel
religiōe manens eger; nec ar-
tem opandi scir; vel exercē nō
poss; p̄t dissuetudinē **Talis** de
eleōsinis victitae poss; sibi da-
tis. vel monasterio ad qd se cō-
traxit **Octauo** penitentes aliq̄
mendicāe pnt vel elemosinam
recipe puta hī quib; p̄ gr̄uib;
peccatis mūctū est. **S;** tales
si hnt dnt iptiri de suis tōis qn̄
tū ipi cōsumerent alijs paupib;
Nono pnt elemosinas accipe
aliq̄ p loco vel structura cōmu-
nitati vel dīmo seruicō valenti.
et sic mēdicat aliq̄ p eccl̄ijs. aliq̄
p p̄te. aliq̄ p repacōe vie **Om-**
nes istos modos pbat scūs tho-
mas licitos tractatu quo sup̄ **Et**
2.2. Qui vtro sub taliū numēo
nō cōtinentur. et tamen otiose
viuūt etiam de redditib; p̄p̄ijs
nec recompensāt put tenentur
oracōnib; vel alijs dūimis ad q̄
aptitudie; habēt. aut qui eleō-
sinas fidelū recipiūt. tales no-
cent sibi et paupibus alijs et p̄-
ximū decipiunt. **Ex** quibus
pt; q̄ plura genera hōim dēret

p capita xp̄iam populi corrigi
qui o cōse viuere vult **Pr̄o** cle-
rici et religiosi o cōsi **Secundo**
nobiles o cōsi. qui eo q̄ diuici-
as nō habent a p̄decessoribus
potius dēpdantur et alia mala
faciūt q̄ vlint laborāe. **Ad** quē
tamen labore; in tali casu tēne-
tur. **Tercō** validi mendicātes
varijs mendacijs populū deci-
pientes. **Quarto** v̄surarij **Iudei** et
xp̄iani. cū vtr̄isq; i lege eorū sit
prohibitū **Quinto** xp̄iam cābijs
malis et cōtractib; p̄b̄ insisten-
tes **Sexto** incātatrices et p̄p̄le-
tisse demonū de vaticinio earū
elemosinam recipientes **Sept-**
timo ciues. reddituati etiā o cō-
se viuentēs nulli p̄sūt non deo
cū nō seruiūt nō proximo. q̄
nō mercantur nec laborant sed
alios insitiunt. se destruunt et
omnia noua mala infdum re-
periunt. **hxi** q̄ multi reperūtur
qui talem statum dēsidēt ha-
bere **Quo** ad terciūm p̄nci-
pale nōt mgr̄ h̄mricus de hal-
fia super **gen̄. iij.** **In** sudore
vultus tui et c. q̄ quinq; requi-
runtur ad hoc q̄ quis rem ar-
tificialem faciat. vel naturalem
fieri procuret. **Pr̄imum** est re-
cta intencio. que est. ut ipse su-
is laboribus necessitatem vite
acquirit competente; sibi et cō-
muni vtilitati dēbiat **Secūdu**
ē ut op̄ suū vtilit̄ sine falsitate

Quartū

Preceptū

et sophisticacōe fatiat Tertū
 est q̄ certis t̄pibus ab eccl̄a cō
 stitutus hoc ēi festiuitatib; la
 tores suos intermittat. ut dñi
 mis plenū vacare possit. **Quartū**
 ut opus suū legaliter a sc̄dm
 iustitias ciuile v̄d at sine frau
 de iuxta ei? valorē p̄satis oib;
 ex pte materie opis et laboris
 et status cōtinuādi laborātis.
Quintū ē q̄ non sint artifi
 ces curiositatū a vanaz noui
 tatū inuētores in vestib; edifi
 cijs ut magis lucrētur. **vide** de
 hoc primo mandato de curio
 sitate et de superbia

Sequitur quartū p̄ceptū

Dreceptum quātum
 capitulū primū **D**ili
 ges primū tuū sic te
 ipsū. **R**ōndū q̄ si
 cut sub p̄cepto dilectionis dei
 op̄re h̄dūtur tria p̄cepta pri
 me tabule de quib; hactenus
 dictū ē. sic sub p̄cepto de dili
 gēdo primū op̄re h̄dūtur sep
 tē p̄cepta sc̄cūde tabule p̄pter
 quod x̄ps ait math. xxij **D**ili
 ges dñm deū tuū ex toto corde
 tuo et ex tō aīa tua et ex oī mē
 te tua hoc ē p̄mū et maximum
 mādatum. **S**ecūdū simile est
 huic. diliges proximū tuū sic
 teip̄m. In hīs duob; manda
 tis vniūsa lex p̄det et p̄p̄be **Id**

Capitulum

Primū

circo ante q̄p̄ descēdam? ad sep
 tē p̄cepta residua necesse ē di
 cere de p̄cepto dilectionis p̄xi
 mi. **E**t ponētur quatuor **P**rio
 quō tenem̄ diligere nos ip̄s
Secūdo quō tenemur dilige
 re proximos sub p̄cepto **T**er
 cō de ordine diligēdi. **Q**uarto
 quō p̄ficere debem? in diligē
 do proximū prout est consili
 um. **Q**uo ad i. tria ponētur **b**
Prio qd̄ sit diligere se. **S**ecū
 do q̄ requirūtur ad bene dili
 gere se. **T**ercō cur nō ē sp̄ale
 mādatū de diligēdo se vel sal
 tē non tā exacte positum sicut
 alia mādata **Q**intū ad i. no
 tādū sc̄d; tho. li. de perfectione
 sp̄ualis vite. c. xiiij. q̄ diligere
 se est sibi bonū velle. **S**ed **c**
 que vel quot sūt tibi bona. **S**e.
 q̄ quin q̄. **P**rimo maximum
 bonū est felicitas tua sc̄; deus
 immediate i p̄ria tibi vniēd?
Secundo virtutes a vitatio
 vicōrum q̄ sine hīs null? b̄tū
 ficabitur **T**ercō sc̄ie aliq̄les q̄
 sine hīs nesciret. quomō vir
 tutes essent ac q̄rēde a vitāda
 vitia. **Q**uarto bona corporis ut
 fortitudo. sēsuū viuacitas. pul
 chritudo. sanitas et c. **Q**uinto
 bona exteiora ut fama et posses
 siones ac pecunie. **P**rima tria
 deseruiūt p̄ncipalit̄ aīe duo re
 sidua corpori. **P**rima tria inte
 riori hōi. alia duo exteiori hōi